

Montadar en zijn vrienden uit Irak in het Macedonische Gevgelija.

Tussenstation Balkan

Paspoort op zak en voldoende geld om een vliegticket te kopen. Waarom gaan migranten dan met gammele bootjes naar Griekenland, om vandaar over land naar West-Europa te reizen? OneWorld's Eva Schram lift mee.

Tekst en foto's **Eva Schram**

“**A** *trip of des*”, zegt de 22-jarige Joud, tot voor kort studente Arabische taal en cultuur in de Syrische stad Aleppo, als ik haar vraag hoe ze in Europa gekomen is. “Des?”, vraag ik niet-begrijpend. Ze pakt mijn pen en schrijft *death* in mijn notitieboekje. Ze kijkt me veelbetekenend aan: “Des.”

Zat ze op een boot die omsloeg, zijn er mensen omgekomen? “Nee, maar ik was zo bang. De zee was zo woest. Er waren zo veel mensen en o, het gegil.”

Ze is moe, zegt ze in een blauwe tent op een stuk braakliggend terrein net buiten het Macedonische grensplaatsje Gevgelija. In de tent worden vrouwen en kinderen opgevangen door een Macedonische hulporganisatie. Achter Joud zit haar moeder Hala.

Samen zijn ze op weg naar Denemarken. Vanuit Turkije met de boot naar Griekenland. Daar werden ze opgevangen en met de bus naar Thessaloniki gebracht, en daarna naar de grens met Macedonië. Daar wachtten ze aan Griekse zijde uren in de brandende zon voordat ze de grens over werden gelaten. En nu wacht Joud weer, hier in Gevgelija, tot ze zich kan registreren in Macedonië.

Lopend de grens over

Ik besloot aan het begin van de zomer dat ik tijdens mijn vakantie in de Balkan naar Gevgelija zou gaan om migranten en Macedoniërs te spreken over de steeds drukker ‘Balkanroute’. Die loopt van Thessaloniki recht omhoog door Macedonië en Servië, via Belgrado naar de Hongaarse grens. Daar begint Europa pas echt voor de migranten, want Hongarije is niet alleen EU, maar ook Schengenzone. Dat betekent vrij verkeer van personen, en dus geen grenscontroles. Na de Hongaarse grens konden migranten in de eerste helft van dit jaar in één keer door naar West-Europa.

Maar daags voordat ik Gevgelija eind augustus bereikte, sloeg de vlam in de pan. De zuidgrens ging

Vluchtelingen volgen het spoor vanuit het Servische Horgos naar de Hongaarse grens.

Najlaa en haar zoon komen uit Syrië en zijn op weg naar Duitsland. Haar man zit in Rusland.

op slot, omdat de honderden migranten die er vóór de zomer per dag illegaal de grens over gingen, er duizenden werden. De Macedonische overheid riep de noodtoestand uit en zette het leger in. “Dat was heel erg”, zegt een anonieme grenspolitieagent, die nog altijd staat opgesteld aan de grens met Griekenland, een dag later. “De migranten begonnen met stenen te gooien en met flessen water. Ze weigerden eten van het Rode Kruis. Er zijn flink wat mensen door onze linie heen gekomen.” Hij haalt zijn schouders op. “Ik doe ook maar wat de overheid zegt dat ik moet doen”, zegt hij terwijl er weer een groep migranten door mag lopen.

Inmiddels zegt die overheid: migranten worden niet meer tegengehouden, maar gecontroleerd binnengelaten. Ze moeten, als ze geen asielaanvragen (wat niemand doet), binnen 72 uur het land uit zijn. Om dat te faciliteren zet de overheid dag en nacht bussen in, die migranten voor 25 euro van Gevgelija naar Tabanovtse, in het noorden bij de Servische grens, brengen. En drie keer per dag gaat er een speciale ‘migrantentrein’, die vertrekt vanaf de grens. Een kaartje kost 10 euro. De migranten lopen vanaf Tabanovtse zelf de grens met Servië over en worden opgevangen bij een Servisch checkpoint in het stadje Presovo. Dan begint het hele circus van registratie en doorreizen weer opnieuw.

Hekken helpen niet

Het nieuwe beleid van Macedonië is ‘voor de veiligheid van de bevolking’, zegt Matanaz Oginev, grenspolitieagent bij het checkpoint in Gevgelija, waar de migranten geregistreerd worden, en waar de treinen en bussen vertrekken. “Maar uiteindelijk zijn wij slechts een klein onderdeel van een enorm aantal dominosteentjes. Eerst Turkije en Griekenland, daarna Macedonië en Servië.”

Als er een valt, valt de hele boel om. Tot aan Hongarije, want dat land bouwt een hek om de migranten tegen te houden, om te voorkomen dat alle dominosteentjes in de EU omvallen, zeggen ze.

Maar dat hek, daar heeft Oginev weinig mee. “Niets kan hen stoppen. Het is als een overstroming, het water kruipt overal doorheen. Bovendien”, zegt hij terwijl hij wijst naar een groep van ongeveer veertig jongemannen, “zijn zij Tarzans.

Als ze niet via Hongarije kunnen, gaan ze wel via Kroatië of Roemenië. Daar bouw je geen muren tegen.”

De jongemannen waar Oginev naar wees, zitten versholen onder vrolijk gekleurde parasols. Een van hen is de 28-jarige Montadar uit Irak. Een week geleden vertrok hij met vijf vrienden uit Bagdad. Eerst vlogen ze naar Turkije, vandaar gingen ze met de boot naar een Grieks eiland, toen met de bus naar Macedonië. Waar ze heen gaan? “België, hoop ik”, zegt Montadar. Duitsland

Vluchten: waarheen, waarvoor?

kan ook, ze weten het nog niet precies. Naar Irak gaan ze voorlopig niet meer terug. “Ik was bewaker voor het Amerikaanse leger”, zegt hij, “mijn broer was soldaat, hij is al vermoord. Als ik zou blijven, zou ik ook gedood worden.” Door wie? “Daesh (IS, red.)”, zegt hij. “Of milities.” Een van zijn vrienden trekt zijn mouw omhoog. “Kijk wat ze met me hebben gedaan”, zegt hij terwijl hij een groot litteken laat zien. Hoe hij daaraan komt? Hij doet met z’n handen alsof hij een geweer vastheeft en zegt ‘Boem’. Anderen laten soortgelijke littekens zien. “Het is in Bagdad voor niemand veilig meer”, zegt Montadar.

Een logische vraag is: waarom vlogen Montadar en zijn vrienden naar Turkije, en niet direct naar West-Europa? Waarom vlogen de Syrische Joud en haar moeder niet naar Kopenhagen? Het antwoord is even simpel als onbegrijpelijk. Hoewel ze waarschijnlijk recht hebben op asiel, in bezit zijn van een paspoort en genoeg geld hebben, kunnen ze geen inreisvisum krijgen voor Nederland, Duitsland of andere Schengenlanden. En dus zijn ze veroordeeld tot een lange tocht over zee en land, waarbij ze ‘ongezien’ grenzen over moeten.

Dromen van Duitsland

“Nooit”, zegt Omer (23), op de vraag of hij ooit terug wil naar zijn vaderland, Irak. “In nog geen duizend jaar.” Hij zit voor een blauwe tent in het Servische transitkamp Kanjiza, 10 kilometer van de grens met Hongarije. Omer reist met een groep van tien die bestaat uit drie families die elkaar in het Turkse Izmir ontmoetten. “Van iedere familie die hier zit, is wel iemand vermoord”, zegt hij. Dan wijst hij naar een vrouw verderop: “En haar vader wordt nog altijd vermist.”

Via Griekenland en Macedonië kwamen ze betrekkelijk makkelijk in Servië terecht. Grenzen bleken wachtrijen te kennen, maar geen onneembare hobbels te zijn. Nu wacht de grens met Hongarije, die volgens nieuwsberichten veel moeilijker over te steken is vanwege een hek en permanente politiebewaking. “Ik maak me geen zorgen”, zegt Omer, “wij gaan met een gids.”

Hij bedoelt waarschijnlijk een mensen-smokkelaar. De grens met Hongarije markeert een belangrijke barrière in de tocht van Omer en zijn reisgenoten: als hij daar voorbij is, zou hij vanwege het Schengenverdrag in één keer door kunnen reizen naar Duitsland.

Daar, zegt de Syrische Mohamad, die even verderop zit met een paar vrienden, kunnen ze aan een toekomst werken. “Ons land is onmogelijk, maar Duitsland geeft ons een droom. De kans verder te gaan met ons leven.”

Vluchtelingen die aankomen in Tabanovtse, kunnen hun gsm opladen voor ze doorlopen naar Servië.

Anders dan de Irakese Omer wil Mohamad wel ooit terug naar Syrië. “Ik ben dankbaar voor de kansen die we hier krijgen, maar mijn ziel is Syrisch.”

Kamperen in het park

Een transitkamp in het Servische Kanjiza, een checkpoint in het Macedonische Gevgelija: het is het antwoord van overheden van landen waar tienduizenden migranten doorheen reizen, maar waar niemand wil blijven. De officiële asielzoekerscentra in Servië staan vrijwel leeg, maar in alle parken langs de migrantenroute in het land kamperen vluchtelingen in koepeltentjes of de open lucht. Hotels in Belgrado doen goede zaken, want de rijkere migranten slapen gewoon daar. Kanjiza ziet elke dag bijna tweeduizend migranten komen en gaan. En ja, daar zitten zeker smokkelaars tussen, zegt een medewerkster in Kanjiza die anoniem wil blijven. “Maar het is niet mijn werk om hen te vinden. Net als het niet mijn taak is ze hier naar hun papieren te vragen. Moet ik controleren of ze al langer dan 72 uur in het land en dus illegaal zijn? En dan wat? Moet ik ze naar de gevangenis sturen?” Ze schudt haar hoofd. “Mijn taak is om ze hulp te bieden. Water, eten, luiers.” Terwijl ze praat, komt er een man langs die vraagt of ze ook thee heeft. Ze duikt haar kantoor in en geeft hem

“
Ik ben dankbaar
voor de kansen die
we hier krijgen,
maar mijn ziel is
Syrisch

Vluchtelingen leveren hun Griekse papieren in en wachten tot ze Gevgelija, Macedonië, in mogen.

wat theezakjes en bekertjes. Dat mag niet, zegt ze als hij wegloopt, “maar ach, het is maar thee. Het is niet dat ik hem illegaal de grens over breng.”

Geen terugweg

“Is Hongarije die kant op?”, vraagt een Syrische man. Vanaf Kanjiza heeft hij een bus genomen naar Horgos, en daar is hij het spoor op gelopen, richting Hongarije. Mark Kekesi, van de Hongaarse hulporganisatie Migszol Szeged, knikt. “Daar”, hij wijst naar een open plek langs het spoor, “wacht de politie je op. Probeer niet door de maïsvelden te gaan. Ze (de politie, *red.*) zijn overal.” Ondertussen lopen nog tientallen migranten langs. Het aangekondigde hek van de Hongaarse premier Viktor Orbán is hier nog gewoon een rol scheermesdraad dat je zo open knipt. Over het spoor rijdt nog twee keer per uur een boemeltreintje, dus dat is niet geblokkeerd. Binnen een half uur lopen er minstens honderd mensen over, richting Hongarije. Een groep journalisten, die je overal langs de Balkanroute vindt, praat met Kekesi over hoe Hongarije met de migranten omgaat. “Niet”, zegt hij. “Het enige wat de regering hier doet, is heel veel geld uitgeven aan een megaduur hek dat niemand zal tegenhouden.”

Een week later ben ik terug in Nederland, maar de migranten passeren nog steeds elke dag, elk uur, elke minuut, de grenzen in de Balkan. Hongarije heeft inmiddels de grenzen gesloten. Het zal de migranten

niet uit Europa houden, weet Matanaz Oginev, de grenspolitieagent in Gevgelija, die buigen nu af naar Kroatië, Slovenië en Roemenië. “Het enige wat ze niet kunnen”, zegt hij, “is teruggaan.” ●

Wat kun je doen?

Zolang er geen gezamenlijk beleid komt om migranten aan de buitengrenzen van de Europese Unie op te vangen en te helpen, zijn ze bij aankomst en tijdens de reis afhankelijk van hulporganisaties en vrijwilligers. Zij hebben donaties nodig om water, eten, schoenen, luiers en babyvoeding te kunnen kopen. **Wie iets wil doen, maar niet weet wat, kan altijd doneren aan een van de volgende organisaties.**

Migszol deelt water en voedsel uit op verschillende plekken in Hongarije, zoals in Szeged (een grensplaats vlakbij Servië) en rond het station in Boedapest.

La Strada Macedonia werkt bij het check-point in Gevgelija. Daar spelen ze met de kinderen en bieden vrouwen psychologische en emotionele steun.

Het Rode Kruis verleent op alle plekken waar ik kwam medische zorg.